

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

47 - MINHAG: PART 5 - KITNIYOT OU ISRAEL CENTER - SPRING 2017

A] THE ORIGINS AND HISTORY OF THE CUSTOM OF KITNIYOT

1. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם זְכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יִצְאֲתֶם מִמִּצְרַיִם מִבַּיִת עֲבָדִים כִּי בְחֹזֶק יָד הוֹצֵאתָ אֶתְכֶם מִצִּיּוֹן וְלֹא יֵאָכֵל חֶמֶץ:

שמות יג:

The Torah contains a prohibition on eating 'chametz'.

2. **משנה.** אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח: בחטים, בשעורים, בכוסמין, ובשיפון, ובשיבולת שועל. פסחים לה.

Matza can only be made from a food which could become chametz. The Mishna lists five such foods - (i) wheat, (ii) barley, (iii) spelt - a type of wheat common to the Middle East and identified as triticum spelata (iv) rye - the identity of which is subject to some dispute but which Rashi identifies as the grain now known as secale cereale; and (v) oats - the identity of which is also disputed but which Rashi identifies as avena sterilis.

3. הני - אין, אורז ודוחן - לא. מנהגי מיליון ... אמר קרא (דברים טו) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות. דברים הבאים לידי חימוץ - אדם יוצא בהן ידי חובתו במצה, יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סירחון.

פסחים לה.

Rice and millet (a kind of corn) are explicitly referred to in the Gemara as foods that can never become chametz. When exposed to water they do not ferment but rot. (We will see later that there is an opinion in the Tannaim that rice could become chametz, but this is rejected).

4. **אורז ודוחן - אין עושין חמץ, ואם מחמילין אותן - מסריחין.**

רש"י שם

Rashi explains that the process of chimutz is impossible with rice and millet - the food simply spoils.

5. מאי שני תבשילין? אמר רב הונא: סילקא וארוזא. רבא הוה מיהדר אסילקא וארוזא, הואיל ונפיק מפומיה דרב הונא. אמר רב אשי: שמע מינה דרב הונא: לית דחייש להא דרבי יוחנן בן נורי. דתניא, רבי יוחנן בן נורי אומר: אורז מין דגן הוא, וחייבין על חימוצו כרת, ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח.

פסחים קיד:

The Gemara here is discussing the two cooked foods which are on the Seder plate and states that Rav Huna used rice and beets. The Gemara stresses here that Rav Huna clearly did not hold that rice could become chametz.

6. אין אסור משום חמץ בפסח אלא חמשת מיני דגן בלבד, והם שני מיני חטים שהן החטה והכוסמת, ושלושת מיני השעורים שהן השעורה ושבולת שועל והשיפון, אבל הקטניות כגון אורז ודוחן ופולים ועדשים וכיוצא בהן אין בהן משום חמץ אלא אפילו לש קמח אורז וכיוצא בו ברותחין וכסהו בבגדים עד שנתפח כמו בצק שהחמץ הרי זה מותר באכילה שאין זה חמץ אלא סרחון.

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ה הלכה א

The halachic position is agreed upon by all authorities and ruled by the Rambam. Kitniyot can never become chametz, even were a person to add hot water to them and make them into a dough e.g. rice bread or corn bread.

7. ועל הקטניות כגון פוי"ש ופול"י ורי"ש ועדשים וכיוצא בהם רבותינו נוהגים בהם איסור שלא לאוכלם בפסח כלל ... וגדולים נוהגים בהם היתר, ומורי רבינו יחיאל היה נוהג לאכול בפסח פול הלבן שקורין פוי"ש וגם היה אומר כן בשם גדולים, ומביא ראיה דאפילו באורז דחשיב ליה רבי יוחנן בן נורי מין דגן לגבי חימוץ, קאמר תלמודא לית דחש לה להא דרבי יוחנן **מיהו קשה הדבר מאד להתיר דבר שנוהגין בו העולם איסור מימי חכמים הקדמונים** דמסתמא לא נהגו בו איסור מחמת חימוץ עצמו דלא טעו בדבר שהתינוקות של בית רבן שלמדו ההלכה יודעין דאיכא בהדיא בפסחים דאין בא לידי חימוץ כ"א מה' המינין, ולכך נראה לקיים המנהג ולאסור כל קטנית בפסח, ולא מחמת חימוץ עצמו כי טעות הוא לומר כן אלא מטעם גזירה הוא דכיון דקטנית מעשה קדרה הוא, ודגן נמי מעשה קדרה הוא כדאיסא אי הוי שרינן קטנית אולי אתי לאיחלופי ולהתיר דייסא, כיון דאידי ואידי מעשה קדרה הוא, וגם מידי דמידגן הוא כמו חמשת המינים ... וגם יש מקומות שרגילים לעשות מהם פת כמו מחמשת המינים ולכך אתי לאיחלופי לאותן שאינן בני תורה ולא דמי למיני ירקות כגון כרוב וכרשין וכיוצא בהן דהנהו לא דמי כלל לדגן ולא אתי לאיחלופי. ומנהג הגון הוא לזוהר מכל קטנית כדפרי', ואפילו מחדל משום דהוי מידי דמידגן, אף על גב דתלמודא שרי אורז זהו דוקא בימיהם שהיו כולם בקיאים בהלכות איסור והיתר, אבל עכשיו בדורות אחרונות ודאי יש לגזור כדפרי'...

ספר מצוות קטן, הגהות רבינו פרץ מצוה רכב הגהה יב

*One of the first mentions of a prohibition on eating kitniyot is found in the haggot of Rabbeinu Peretz on the Smak (France - mid 1200s). He records that the minhag not to eat kitniyot was an ancient one even in his time, although he records that not all authorities, even amongst Ashkenazim, accepted it. The tradition arose since kitniyot may look similar to grains that can become real chametz and are often made into breads. As such there is a serious danger of confusion. To prevent this, the minhag grew up to avoid kitniyot **not** because they are chametz (the gemara explicitly states that they are not) but because later generations felt less expert in knowing their grains and avoiding mistakes.*

8. ויש אוסרין - הטעם צטור לפי שמיני חטין מתערבין בהם

ט"ז על שולחן ערוך אורח חיים סימן תנג סעיף א

Another reason for kitniyot is given in the Tur (Spain 14th C) - that grains of wheat and barley often got mixed up with kitniyot and therefore cooked kitniyot could easily contain chametz! Others say that grain flour was often mixed with wheat flour to give it better consistency (see Haggot Maimonit).

9. וטעם חומרא זו משום שלפעמים תבואה מעורב במיני קטניות וא"א לברר יפה ואתי לידי חמוץ כשיאפס או יבשלם. ועוד שכמה פעמים טוחנים האורז ושאר מיני קטניות לקמח. וכמה פעמים אופין ג"כ מהם לחם ואיכא הדיוטים ועמי הארץ טובא שלא יבחינו בין קמח זה לקמח של מיני דגן ובין פת לפת של מיני דגן ואתי לאקולי גם בפת וקמח של מיני דגן. לפיכך החמירו עליהם לאסור כל פת וכל תבשיל ואפילו לבשל אורז. וקטניות שלמות ג"כ אסרו משום לא פלוג ועוד דדילמא נמצא בהם גרעינין של מיני דגן...

משנה ברורה סימן תנג ס"ק ו

The Mishna Berura brings the reasons for the prohibition on kitniyot:- (i) they are harvested and processed in the same manner as chametz; (ii) they are ground into flour and baked just like chametz so people may mistakenly believe that if they can eat kitniyot, they can also eat chametz; (iii) they may have chametz grains mixed into them so people who eat kitniyot may inadvertently be eating chametz.

10. קטניות כל מיניהו אמר מהר"ש דגזרינן שלא לבשילן בפסח אע"פ שלא מחמיצין כי אם ה' המינים ... ואל יאמר אדם כיון שאין איסור מדא' אין לחושף דכל דגזרו רבנן העובר עליו חייב מיתה ועובר על לאתסור מן הדבר אשר ירוך

מהריל הל' פסח ס' כ"ה

The Maharil (Germany - early 1400s) describes the minhag as so strong that it has the full status of a rabbinic gezeira and anyone who ignores it is liable to death for breach of a rabbinic enactment! Yet there were those - particularly but not only Sefardim - who did not agree with the minhag.

11. ולית הלכתא כר' יוחנן בן נורי דאוסר באורז ודוחן מפני שקרוב להחמיץ דכל דבר שאין מחמשת המינין אין בא לידי חימוץ ומותר לעשות ממנו תבשיל בפסח:

רא"ש פסחים פרק ב סימן יב

Interestingly the Rosh (Germany, 13C) rules that there is no problem eating rice and millet dishes on Pesach!

12. וחומרא יתירה היא זה ולא נהגו כן

טור תנג

The Tur (Spain¹ - early 1300s) regarded it as an 'excessive chumrah'.

13. ואותם שנהגו שלא לאכול אורז ומיני קטניות מבושל בפסח מנהג שטות הוא, זולתי עם הן עושין להחמיר על עצמן, ולא ידעתי למה;

רבינו ירוחם - ס' תולדות אדם וחווה נתיב ד' ח"ג

Rabbeinu Yerucham (Spain - early 1300s) (a colleague of the Tur) goes further. He considers the whole minhag to be erroneous and sees no basis to be machmir.

14. ולית דחש לדברים הללו זולתי האשכנזים

בית יוסף אורח חיים סימן תנג

The Beit Yosef (Egypt 1400s) concludes that none are concerned by the issue of kitniyot 'other than the Ashkenazim'.

15. אלו דברים שיוצאים בהם ידי חובת מצה, בחטים ובשעורים ובכוסמין ובשבולת שועל ובשיפון אבל לא באורז ושאר מיני קטניות, וגם אינם באים לידי חימוץ ומותר לעשות מהם תבשיל. כגה: ויש אוסרים. והמנהג צאשכנו להחמיר ואין לשנות

שולחן ערוך אורח חיים סימן תנג סעיף א

The Shulchan Aruch allows eating and cooking kitniyot. However, the Rema records the minhag of Ashkenazim to be machmir and states that the minhag should be retained. This has been the position of almost all Ashkenazi poskim since.

16. וסמך להמנהג ממ"ש מ' ז' ר"פ שרי כו' א"ר איכא כו' וע"ש בתוס' ד"ה רבא ונראה לר"י כו' ואף שעדשים מין קטניות משום אחרותי כ"ש בזמן הזה שיש להחמיר:

ביאור הגר"א אורח חיים סימן תנג סעיף א

The Vilna Gaon upheld the minhag and even found a hint for it in the Gemara.

17. רב פפי שרי ליה לבורדיקי דבי ריש גלותא לממחה קדירה בחסיסי. (תוס' - קמח של עדשים דאין דרכם לצא לידי חימוץ כל כך) אמר רבא: איכא דשרי כי האי מילתא בדוכתא דשכיחי עבדי? איכא דאמרי: רבא גופא מחי לה קידרא בחסיסי.

פסחים מ:

The Gemara discusses whether one can thicken a cooked dish on Pesach with 'chasisi' (according to Tosafot this is lentil flour). One understanding of Rava's opinion is that he does NOT² allow this in a place where people are not careful with halacha. According to the Vilna Gaon this is due to the possibility that they could confuse it with regular flour!

18. ומעדיני על אבי מורי הגאון זצ"ל כמה נצטאר אותו צדיק על זאת. כל חג המצות היה מתרעם ואומר אי איישר חילי אבטליניה למנהג גרוע הלזו, שהוא חומרא שאתיא לידי קולא ... על כן אני אומר המבטל מנהג זה של מניעת אכילת קטניות יהי חלקי עמו. הלואי יסכימו עמדי גדולי הדור במחוז הלזו הנני להיות נטפל לדבר מצוה זו

ר' יעקב עמדן בס' מור וקציעה ס' תנג

R. Ya'acov Emden records that his father, the Chacham Tzvi was in favour of abolishing the minhag, if that were possible, since the prohibition on eating kitniyot leads people to make and eat more matza, which is far more likely to contain real chametz! But no other authorities agreed with this view and the minhag remains in full force.

19. ... ואף במקום שיש קצת דוחק אין להתירם במדינות אלו שלא יבואו לפרוץ גדר וכן עמא דבר ... ובמקום אחד עמדו קצת מהחכמים שרצו לפרוץ בזה ולא עלתה בידם לפי שחכמי הדור מגדולי אשכנזי חרדו לקראתם ועמדו בפרץ וקיימו דברי חכמים והחליטו האיסור במדינות אלו

שערי תשובה סימן תנג-א

The Sha'ari Teshuva (R. Chaim Margolios - early 1800s) writes that any attempts by Ashkenazi authorities to remove the issur of kitniyot have been strongly resisted as an attempt to be 'poretz geder'.

1. Even though the Tur lived in Spain, he was the son of the Rosh and was Ashkenazi.

2. Although other mefarshim focus on the first view, that there is NO concern that the dishes will be confused. See Korban Netanel on the Rosh (2:70).

B] WHAT IS INCLUDED IN KITNIYOT**B1] SPECIES SUBJECT TO THE ORIGINAL MINHAG**

Kitniyot are broadly defined as:-

- Plants or vegetables (not trees) whose primary produce are edible seeds and which thus share certain qualities with and could be confused with the 5 Grains.
- (Alternatively/additionally?) whose recipes and products look similar to those of cooked 5 Grain cereals and could be confused.
- (Alternatively/additionally?) which grow in locations near to the 5 Grains and could in storage be contaminated by them.

Included in the original minhag are (but not exclusively):-

Beans	Millet
Buckwheat	Rice
Chickpeas	Saffron
Green Beans	Sesame seeds
Lentils	String Beans
Peas	Sunflower seeds
Mustard	

20. כ' רמ"א שחרדל אין אוכלין צפסח ואיני יודע למה ישתנה מענים. ונר' הטעם לפי שגידול החרדל הוא צשרציטי דומה לגידול קטניות ע"כ הוי בכלל איסור קטניות

ט"ז שם

Since the issur of kitniyot is based in minhag and not a specific 'takana', it is difficult to define the exact parameters of what is assur as part of the minhag. The Taz here asks why the minhag is not to eat mustard and concludes that it must be because mustard looks a little like kitniyot when it grows.³

B2] SPECIES GENERALLY ACCEPTED AS NOT SUBJECT TO THE ORIGINAL MINHAG

- Spices

21. וזרע אקליז"א ואני"ס אליינד"ר אינן מיני קטניות ומותר לאכלן צפסח

רמ"א שו"ע או"ח תנג

The Rema states that anise, dill and coriander are not kitniyot and may be eaten on Pesach.⁴

- Produce of trees, even if in a bean form (eg chocolate)

B3] SPECIES DISCOVERED LATER

Corn/Maize? Potatoes? Coffee? Peanuts? Quinoa?

22. (ד) ושאר מיני קטניות - וטטרקי שקורין אללנו גריקע (buckwheat) וקאקערזוי שקורין אללנו טירקישע ווייץ (maize) ג"כ מיני קטניות הן (אחרונים):

משנה ברורה סימן תנג ס"ק ד

The Mishna Berura records that the universal custom is not to eat buckwheat (an ancient European crop) and maize (which was brought from the New World in the 15th C).

23. ושמעתי שבק"ק פיורדא בשנת תקל"א⁵ ל"ב שהיה רעב גדול באשכנז הושיבו ב"ד והתירו בולבעס שקורין עדרעפיל כי באשכנז אין אוכלין ג"כ בולבעס כי שם עושין קמח מהם

נשמת אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קיט

R. Avraham Danziger (E. Europe, 1748-1820) records that the custom in Europe was not to eat potatoes since they are made into flour.

3. See Melamed Lehoil (OC 87) who states that the parameters of kitniyot are not clearly defined.

4. The Taz and Magen Avraham also discuss the status of different types of 'Kimmel' - fennel, cumin and caraway. Fenugreek is regarded by some poskim as kitniyot.

5. Fürth, in northern Bavaria, Germany - 1771.

24. ושתית הקאפ"ע נוהגין היתר, כי עירוב לית בה, ואין דומין לדגן לאיחלופי, וכמדומה בספר חק יוסף [ס"ק ג] גמגם לאסור. ... ומכל מקום קאפ"ע לא מחלפי כלל, ואין לאסור במקום שנוהגין היתר. והוא הדין מה שקורין ער"ד טאפל"ן או ערד עפיל דשרי, אם לא במקום שנהגו איסור

פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן תנג ס"ק א

25. מה שקורין ער"ד עפיל, כמדומה שנוהגין היתר, כי אין בכלל קטניות וגדולים הם ולית בהו תערובת תבואה. וקאוי נוהגין היתר, ועיין סימן תנ"ג [משבצות זהב אות א] בזה:

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן תסד ס"ק א

The Pri Megadim (R. Joseph Teomim, Germany 1727-1792) rules that both coffee and also potatoes are permitted except in places that have a clear minhag not to eat them.

26. שגדול אחד היכ מחמי' אף בקאפ"י אע"ג דודאי פרי עץ הוא נראה שרואה להחמיר לפי שכהמון לא ידעו מה הוא וידמו שהוא ג"כ מין קטניות ויתירו הכל ויפרטו גדר הראשונים

שערי תשובה סימן תנג:א

The Sha'arei Teshuva (R. Chaim Mordechai Margulies, Russia 1780-1820) refers to a place where the minhag was to be machmir not to drink coffee since people may come to confuse coffee beans with other kitniyot.

27. ולא נהגו איסור אלא במיני קטניות שהתבשיל הנעשה מהם מתחלף בתבשיל הנעשה ממיני דגן שהם דומים זה לזה ששניהם נקראים מעשה קדירה ולכך אסרו זה בשביל זה אבל מיני זרעים כגון השבת (שקורין עני"ש) והכסבר (שקורין אליינד"ר) וזרע אקלייז"א וכיוצא בהם משאר מיני זרעוני גינה אין נוהגין בהם איסור חוץ מן החרדל לפי שגידולו הוא בשרביטין והרי הוא דומה לגידול מיני קטניות ונאסר בכללם וחוץ מן הכמון הנמכר בחנות (שקורין קראם קימל) שמביאין אותו לכאן ממדינות אחרות וגרעיניו דומה לדגן ולכך מחמירין בו כמו שמחמירין בכל מיני קטניות אבל מין כמון (שקורין פעלד קימל) שאין צורתו דומה לדגן אין מחמירין בו כלל וכן כל מיני ירקות אין מחמירין בהם הואיל ואינן דומים כלל לדגן:

שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן תנג סעיף ד

Rav Shneur Zalman, the first Lubavitcher Rebbe, write that the custom of kitniyot can only be extended to products which are similar to grains (although there are exceptions!).

B4] DERIVATIVES OF KITNIYOT

Another major controversy over the centuries has been the extent to which derivatives (oils, extracts, syrups etc) from kitniyot are allowed - e.g. corn oil, cotton-seed oil etc. Whilst some poskim have allowed these, others have been machmir.

28. המנהג באשכנז להחמיר ואין לשנות. ... וכן מותר להדליק צמנים הנעשים מהם (משנה ברורה ס"ק י - דלא נהגו איסורא אלא באכילה ולא בהנאה)

שו"ע אורח חיים:א

The Rema rules that kitniyot oils are included in the prohibition, but only to eat. It is permitted to burn such oil.

29. ... ועיקר גזירות קטניות ב"ס לא היה על פירות כאלה, אשר על כן אני נוטה להתיר השמן אם יסכימו עמי הרב דהאמבורג והרב דפאזען ... ויש להוסיף על זה כי כבר הורה זקן מו"ה שר"ה זצ"ל בפפד"מ להתיר שמן שומשמן ... אח"כ שמעתי שהגאון דקאוונא בס' באר יצחק התיר שמן שומשמן.

שו"ת מלמד להועיל חלק א (אורח חיים) סימן פח

R. Dovid Zvi Hoffman (Germany 1843-1921) is inclined to permit the derivatives of various kitniyot. He records that Rav Hirsch and Rav Yitzchak Elchanan Spector permitted sesame seed oil.

If derivatives of kitniyot are prohibited, the following will be problematic:-

Canola oil (from rapeseed, of the mustard family)⁶

Dextrose

Corn Oil

Glucose

Lecithin

Corn Syrup

Soy oil

Rice Drinks

6. Specifically mentioned as kitniyot by the Avnei Nezer (373 and 533) and the Maharsham (1:183).

This can have an impact on the kashrut of chocolates, ice creams, margarines and mayonnaise.

Some poskim have been more lenient on the derivatives from the 'new kitniyot' eg Cottonseed Oil, Peanut Oil⁷.

B5] DENATURED KITNIYOT

A further debate centers around denatured kitniyot products, where the kitniyot ingredient has been synthetically changed so that it bear little or no resemblance to the original.

30. (ז) כמו המוס"ק - ... ודע שמוס"ק זה יש אומרים שזא מזיעת חיב ויש אומרים שזא מדם של חיב אחת שמתקבץ צלוארה ואח"כ מתייבש ונעשה בושם. ולפי סברה זו האחרונה יש שרזו לאסרו עכ"פ לתת בקדירה להטעים זריחו את התבשיל דם אסור זאכילה. והרבה פוסקים מתירים אפילו לתת בקדירה דאזלין זתר השתא והשתא לאו דם הוא אלא עפרא בעלמא שותן ריח טוב. ועיין זא"ר שמאדד להורות כדצריהם וצפמ"ג זמשצ"ז מאדד ג"כ דיש לסמוך על דצריהם להקל אף לכתחלה זיש ששים כנגדו זתבשיל:

משנה ברורה סימן רטו ס"ק ז

In a discussion about the perfume 'musk', the Mishna Berura records a machloket as to whether a denatured non-kosher product is still prohibited. He is inclined to be lenient once it is less than a 60th. Other poskim lean towards a lenient approach where dealing with a rabbinic prohibition.

If denatured of kitniyot are prohibited, the following will be problematic:-

Aspartame and artificial sweeteners⁸

Citric acid

Lactic acid⁹

Maltodextrin

Monosodium glutamate

Sodium Citrate¹⁰

Sodium Erythorbate¹¹

Sorbitol¹²

Ascorbic acid

Some hashgachot rule that since kitniyot is a minhag one can be lenient and certify kitniot which are truly denatured. This rationale is the basis for certification and/or acceptance of certain products containing MSG, aspartame and xanthan gum for Pesach. Other authorities are strict¹³, arguing that Mishnah Berurah's ruling is limited to cases of b'dieved and does not justify the l'chatchilah creation/certification of such an item.¹⁴

C] WHAT IS THE STATUS OF THE CUSTOM OF KITNIYOT?

C1] RABBINIC DECREE

31. כ שאלה: שנת תקס"ו (1806) שנתרבו גשמים והיה דוחק גדול לעניים שלא היה באפשר למצוא חטים כשרים, אם יש להתיר לאכול קטניות ומין "רעצקע" (buckwheat) שנתפשט המנהג בכל אשכנז וצרפת שלא לאכלם בפסח: תשובה: תחלה צריכין אנו לברר שורש האיסור מדברים הללו כי רבים חשבו שאינו אלא מנהג בעלמא. לבבי לא כן ידמה, כי המעיין ברמב"ם פ"א מהלכות ממרים שכתב דכל התקנות יש בהם עשה ול"ת ... עכ"פ לכ"ע כל תקנות שתקנו חז"ל הם כמו כל איסורי דרבנן, וכתבו כל הפוסקים דכל ב"ד שבעיר יש להם דין ב"ד הגדול לתקן תקנות ולגדור גדרים, וא"כ יש לכל תקנות הקהלה או ב"ד, דין איסור דרבנן ... ולדידי לק"מ דבדבר שנעשה ע"פ הסכמת צבור דהוי כנעשה על פי ב"ד אין לו התרה, משא"כ כשנהגו מעצמם בלא שום הסכמה. ... ולפ"ז ה"ה המנהג מאכילת קטניות אנחנו שאנו מבני אשכנזים לא מבעיא אם נעשה ע"י הסכמת צבור או גאוני ארץ שהיו בימים ההם דפשיטא דאסורא, אלא אפילו אם לא נעשה בהסכמה כיון שנתפשט מנהג זה לא גרע ממנהג שהחמירו בנות ישראל על עצמן לספור ז' נקיים וכתב רש"ל ... א"א להתיר אא"כ יתחרטו כלם, וה"נ בעינן שיתחרטו כל מדינות אשכנז ואם כן לכ"ע לא מהני התרה וקיימי באיסור דרבנן אלא אם כן אין לו מה יאכל דאז הוי חיי נפש, אבל אם יש לו לאכול דבר אחר א"א להתיר כלל.

נשמת אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קיט

7. Rav Moshe Feinstein assured peanut oil for those people who considered peanuts to be kitniyot at all!

8. eg Nutrasweet

9. Used in olive production.

10. Used in processed cheeses.

11. Used in deli meats.

12. Used as a sugar substitute.

13. Invoking the concept of 'chumrah d'Pischa' - see below.

14. Even those who are strict may permit the consumption of such products since the kitniyot element will be batel b'rov - see below.

R. Avraham Danzig is dealing with the kitniyot status of buckwheat. He understood that the custom not to eat kitniyot arose as a minhag amongst the people in the time of the Rishonim. He explains that the custom has the status of a rabbinic decree which cannot be set aside except where there is no other food to eat. He equates the status of the custom to that of keeping 7 clean days (Shiva Neki'im) before mikveh, even though that applies to Zava and not Nidda.

C2] POPULAR CUSTOM

32. בענין פינאט אם יש בו חשש איסור מנהג קטניות כ"ד אדר תשכ"ו.

הנה בדבר הפינאט שכתבתי שבהרבה מקומות אכלו אותם בפסח וכתר"ה תמה בטעם הדבר משום ששמע שעושין ממנו באיזה מקום גם קמח וגם שמע שנזרעין בשדות כשאר קטניות. אבל ידע כתר"ה שאין זה ענין כלל שכל הדברים העושין מהם קמח נאסרו ממנהג זה, דאין לך דבר העושין ממנו קמח כתפוחי אדמה לא רק במדינה זו אלא גם ביוראפ במקומותינו וגם בדורות הקודמים ומעולם לא חשו לאסור זה. וכן הטעם שמיני חטים מתערבין בהם שכתב הטור נמי אינו כלל שכל המינים שיש לחוש למיני חטים ושעורים שיתערבו נהגו לאסור, דהא עניס וקימעל שמתערבין בהן מיני חטים ושעורים ... ומ"מ לא אסרום כמפורש ברמ"א.

ולכן אין לנו בדבר אלא מה שמפורש שנהגו לאסור וכן מה שידוע ומפורסם. וגם יש ליתן טעם דדין מה שנאסר במנהג הא אין זה דבר הנאסר בקבוץ חכמים, אלא שהנהיגו את העם להחמיר שלא לאכול מינים אלו שהיה מצוי לאוכלם מפני הטעמים דחשש מיני דגן שנתערבו שקשה לבדוק ומפני שעושין קמחים. אבל כיון שלא תיקנו בקבוץ חכמים לאכול דברים שיש חשש שיתערב בהן מיני דגן ודברים שעושין מהם קמח, אלא שהנהיגו שלא לאכול איזה מינים לא נאסרו אלא המינים שהנהיגו ולא שאר מינים שלא הנהיגו מפני שלא היו מצויין אז. שלכן תפוחי אדמה שלא היו מצויין אז כידוע ולא הנהיגו ממילא לאוסרם אינם בכלל האיסור דאלו מינים שנהגו לאסור אף שיש אותם הטעם ממש דאין למילף ממנהג לאסור גם דבר שלא נהגו לאסור. וכשנתרבו תפוחי אדמה במדינותינו לא רצו חכמי הדור להנהיג לאוסרן, אולי מפני הצורך, ואולי מפני שהטעמים קלושים, עיין בב"ר ר"ס תנ"ג שהר"י קרא לזה מנהג שטות. וגם משמע שהר"ר יחיאל ושאר גדולים היו נוהגין בהם היתר אף במקום שנהגו איסור דהרי ע"ז כתב וקשה הדבר להתיר כיון שאחרים נהגו בהם איסור. לכן חכמי הדורות האחרונים לא רצו להוסיף לאסור עוד המינים שניתוספו אח"כ רק שא"א להתיר מה שכבר נהגו לאיסור. וכן בעניס וקימעל אפשר לא היו מתחלה רגילים לזרעם במקום שזרעו מיני דגן ולא היה טעם להנהיג איסור ולכן אף אח"כ שהתחילו לזרעם במקום שזרעו מיני דגן שלכן צריכים בדיקה לא רצו לאוסרם שוב. ולכן גם הפינאט לא אסרו בהרבה מקומות עוד מכ"ש. ובמקום שליכא מנהג אין לאסור כי בדברים כאלו אין להחמיר כדאיתא בח"ו. ולאילו שיש להם מנהג ביחוד שלא לאכול פינאט אסור גם בפינאט אבל מספק אין לאסור. ולכן שייך שיתן הכשר שלא נתערב שם חמץ ויאכלו אלו שלא נהגו בזה איסור. וכן ראיתי שנותנים הכשר על פינאט אויל מהאי טעמא. ידידו, משה פיינשטיין.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן ס

Rav Moshe Feinstein is dealing with the kitniyot status of peanuts. He understood that the custom not to eat kitniyot arose as a minhag amongst the people in the time of the Rishonim. It was not instituted by Rabbinic decree. As such, it includes only those foods which existed at that time.

D] HALACHIC DISTINCTIONS BETWEEN KITNIYOT AND CHAMETZ

33. ופשוט דה"ה לחולה אף שאין בו סכנה דמותר לבשל לו אם צריך לזה

משנה ברורה סימן תנ"ג ס"ק ז

The Mishna Berura rules that a sick person may eat kitniyot, even where there is no danger to life. This has a direct bearing on many medicines where the active ingredient is kitniyot. A competent Rav must however be consulted where a person must take medicines made of kitniyot as the kitniyot content is often not the active ingredient but a binder.

34. מיכה פשוט דאין אוסרים צדיעצד אם נפלו תוך התבשיל ...

רמ"א - שולחן ערוך אורח חיים סימן תנ"ג סעיף א

Whilst any speck of real chametz which falls into food will prohibit the food since it is not batel, with kitniyot, the Rema rules that the food is permitted bedieved. (N.B. If the food is majority kitniyot or tastes of kitniyot the psak will be different).

35. וכן מותר להדליק בשמנים הנעשים מהם ...

שם

Chametz is assur even to use on Pesach. Kitniyot is not and may be used as fuel etc

36. וכן מותר להשקות מיני קטניות צבית.

תפילת מעריב

*There is an issur Torah to keep chametz in your possession on Pesach. This is not the case with kitniyot.*¹⁵

37. (ז) ואין לשנות - ואפילו באחרון של פסח ג"כ אין להקל בזה ומ"מ צשעת הדחק שאין לאדם מה לאכול מותר לזשול כל המינים חוץ מה' מיני דגן ... אלא דלריך לזדוק ולזרור יפה יפה צדקדוק היטב שלא ימלאו צם גרעינים מה' מיני דגן ... מ"מ יחלטנו לכתחלה צרותחין

משנה ברורה סימן תנג ס"ק ז

The Poskim allowed kitniyot in times of famine provided they were checked well and also scalded in water. This was a psak given in Israel in the emergency of 1942.

E] META-HALACHIC CONSIDERATIONS ON CHUMRAH D'PISCHA

38. ומה שתמהו עלי כת"ר על שאני קורא את איסור הקטניות בשם מנהג, הנה חייב אדם לומר כלשון רבו, וכל הפוסקים המדברים מענין זה רבים מהם קוראים אותו מנהג וחלילה לומר שמתירין איסור. אלא שיסוד איסור שהוא מנהג הוא ג"כ תורה. אבל מ"מ אין להפליג בו בחומרות כ"כ בפרטים שיש בהם טעמים נכונים להתיר במה שאין ע"ז מנהג כלל, כנ"ד שהוא ענין חדש שלא הי' מעולם, לעשות שמן שומשמן¹⁶ ע"י מכונה אין לנו למשוך את הדבר להחמיר ולהיות מוסיפים על הדברים ששמענו. ועיקר הנטי' לחומרות יתירות, במה שיש דרך סלולה ע"פ דרכי התורה להקל אין זה מילתא דחסידותא כלל. וכבר גנה ענין זה קדוש ד' הרח"ו ז"ל בהקדמתו לספר עץ חיים, ודייק, שזוהי מדה של המתרחקים מפנימיות התורה רחמנא לצלן מהאי דעתא, וזה לשונו הקדוש שזו היא תקלה מה שנוטים יותר מדאי להחמיר ולאסור. ובאמת דרכן של רבונתו הגאונים הצדיקים שזכיתי לשמשם, זכותם יגן עלינו ועל כ"י, הי' שלא להיות נוטים להחמיר בכל מה שיש מקום להקל, ביחוד בדברים שאין היסוד חזק ע"ז בדברי רז"ל בתלמודים

שו"ת אורח משפט אורח חיים (של הרב א.י. קוק) סימן קיב

Rav Kook sees no reason to be extra stringent in an area of minhag such as kitniyot, especially on new products (such as sesame seed oil here) which were not included in the original minhag. He also brings general kabalistic imperatives not to lean too far towards stringency.

39. ... וברור הוא שאין בזמנינו ב"ד גדול נגד הגאונים ההמה. ועוד, להרמב"ם בהלכות ממרים [פ"ב ה"ג] כל שהוא סייג לתורה אפילו גדול אינו יכול לבטל, יע"ש. ועוד, אפילו לא נתפשטה שיכול בית דין קטן להתיר, מ"מ אין להתיר מנהג ראשונים בלי טעם. אדרבא עלינו להוסיף גדרים וסייגים ולא אכשר דרא כי בעו"ה הדור פרוץ במלואו ויש להוסיף אומץ להחמיר ולא להקל, וכיון שהציבור יכולים לעמוד ועמדנו בה כמה מאות שנים מהיכי תיתי להתיר אפילו לא נתפשטה

שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן קכב

By contrast, the Chatam Sofer understands that the requirement of the age is to create new fences to safeguard Torah.

NOTE: MANY KITNIYOT PRODUCTS MAY ALSO CONTAIN ACTUAL CHAMETZ WHICH IS INTRODUCED DURING THE MANUFACTURING PROCESS. AS SUCH, EVEN FOR PEOPLE WHO MAY EAT KITNIYOT, THEY MUST BE BOUGHT ONLY UNDER A RELIABLE PESACH HECHSHER.

15. Although care must be taken to ensure that these kitniyot products do not also have real chametz mixed with them.

16. Note that this controversy concerning sesame seed oil was a very famous episode and one of the early causes of tension between Rav Kook and the Old Yishuv Rabbinate in Y-m.